

znajdującymi się w wielu bibliotekach w kraju i za granicą, a także ze stanem ich opracowania i prowadzonymi obecnie badaniami. W trakcie dyskusji możliwe było łączenie i wzajemne uzupełnianie wyników prac z różnych bibliotek, w których przechowywane są fragmenty rozproszonych księgozbiorów. Wielokrotnie wyrażona została opinia, że podjęta tematyka stanowi bardzo rozległe pole badawcze, wymagające dalszych, szeroko zakrojonych poszukiwań i analiz. Na podstawie wygłoszonych referatów opublikowany zostanie tom pokonferencyjny.

Fryderyk Rozen

TEMPUS LIBRI 2014. KSIĄŻKA W PRZEMIANACH CZASÓW.
SZÓSTE MIĘDZYKARODOWE INTERDYSCYPLINARNE SEMINARIUM,
ČESKÝ KRUMLOV, 23–26 PAŹDZIERNIKA 2014 ROKU

Od piętnastu lat Instytut Romanistyki Uniwersytetu Południowoczeskiego w Czeskich Budziejowicach co trzy lata organizuje międzynarodową konferencję poświęconą kulturze książki. Pierwsze spotkania dotyczyły głównie problematyki bibliotek kościelnych, pałacowych i mieszczańskich. Ostatnie, szóste już z kolei międzynarodowe seminarium *Tempus Libri*, było tym razem poświęcone „Książce w przemianach czasów” i zostało zorganizowane w jednym z najpiękniejszych czeskich miast, Czeskim Krumlowie, organizatorami zaś — oprócz Instytutu Romanistyki — była Biblioteka Muzeum Narodowego w Pradze oraz Gimnazjum w Czeskim Krumlowie, w którym też toczyły się obrady. Ich otwarcia dokonał prodiżek Wydziału Filozofii Uniwersytetu Południowoczeskiego, dr Pavel Král, niegdyś uczeń krumlowskiego gimnazjum; ze szkołą tą zawodowo związana była w przeszłości również dyrektor Instytutu Romanistyki i organizatorka konferencji, prof. Jitka Radimska.

Czas trzydniowego seminarium podzielony został na cztery dwuelementowe sekcje, a autorzy dwudziestu siedmiu referatów (z 37 zgłoszonych) prezentowali je w czterech językach konferencyjnych: czeskim, słowackim, niemieckim lub francuskim. Obrady moderowali, a także prowadzili dyskusję kończącą każdy z segmentów konferencji kolejno Richard Šípek (Biblioteka Muzeum Narodowego w Pradze), Claire Madl (CEFRES Praga), Jindřich Špinar (Państwowa Biblioteka Naukowa w Czeskich Budziejowicach, Klasztor Czeska Korona), Václav Bok (Wydział Pedagogiczny Południowoczeskiego Uniwersytetu w Czeskich Budziejowicach), Viliam Čičaj (Instytut Historyczny Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie), Marie Ryantová (Instytut Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii Wydziału Filozoficznego Południowoczeskiego Uniwersytetu w Czeskich Budziejowicach), Eva Frimmová (Instytut Historii Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie) oraz Jaroslava Kašparová (Biblioteka Muzeum Narodowego w Pradze).

Prace sekcji pierwszej, zatytułowanej „Przemiany praktyki edytorskiej — forma/ilustracja” rozpoczęto referatem Kamila Boldana, reprezentującego Bibliotekę Narodową Klementinum w Pradze, pt. *Jednolistová nabídka augsburského tiskaře Günthera Zainera a rožmberská knihovna v sedmdesátých letech 15. století* (Jednokartkowa oferta

augsburskiego drukarza Güntera Zainera a biblioteka rożemberska w latach 70. XV wieku). Był on poświęcony problematyce reklamy drukarskiej na przykładzie pochodzącego z 1476 roku ogłoszenia o posiadanych książkach, tłoczonego przez znanego augsburskiego drukarza Güntera Zainera. Reklama ta, adresowana do panów na Rożemberku, okazała się skuteczna, albowiem właściciele biblioteki zamkowej w Czeskim Krumlowie rzeczywiście zamówili kilka tytułów u wzmiankowanego typografa.

Hana Beránková z Biblioteki Narodowej w Pradze w referacie *Proměny frontispisů v bohemikální nenáboženské literatuře 17. století s ohledem na obchodní strategie českých a moravských tiskařů, nakladatelů a knihkupců* (Rodzaje frontispisów w czeskiej niereligijnej literaturze XVII wieku w rozumieniu strategii interesów czeskich i morawskich drukarzy, wydawców i księgarzy) zwróciła uwagę, że przemiany w rozwoju siedemnastowiecznej książki wiązały się nie tylko z kwestiami zawartości i układu graficznego tekstu, lecz także z wprowadzeniem nowych typów ilustracji, jakimi były między innymi frontispisy. Prelegentka scharakteryzowała frontispisy XVII stulecia, występujące w Czechach i na Morawach, prezentując ich przykłady.

Zagadnieniami kultury książki w Zurychu od XVI do XVIII wieku zajął się Christian Scheidegger z Centralnej Biblioteki w Zurychu w referacie *Kultbücher: Lesestoff und Sammelobjekte. Beobachtungen zum Umgang mit Büchern in Zürich von 1500–1800* (Książki kultowe: czytelnictwo i przedmiot zbieractwa. Uwagi do obchodzenia się z książkami w Zurychu w latach 1500–1800). Można też było zapoznać się z tekstem niewyłoszonego referatu Elizabeth Klecker (Instytut Filologii Klasycznej, Średniowiecza i Nowołacińskiej Uniwersytetu Wiedeńskiego) *Verändern durch Bewahren? Zu humanistischen Editionen lateinischer Panegyrik* (Zmiana przez zachowanie? O humanistycznych edycjach łacińskich panegyryków).

Drugą część sekcji pierwszej rozpoczęło wystąpienie *Kniha ako obraz rehol'nej komunity* (Książka jako odbicie społeczności zakonnej) autorstwa Eriki Jurikovej i Ladislava Tkáčika z Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Trnawie. Autorzy zajęli się znaczeniem książki jako łącznika ze światem zewnętrznym w zamkniętych społecznościach zakonnych kapucynów w klasztorach Bratysławy i Pezinoku. Analizowali nabytki bibliotek obu klasztorów poprzez badanie kręgu autorów dzieł, informacji o proveniencjach książek oraz innych kwestii, między innymi wpływu gwardianów na rozbudowę księgozbiorów. Natomiast Ádám Hegyi z Katedry Studiów Kultury i Informacji Naukowej Uniwersytetu w Seged przedstawił referat pt. *Die Rolle der Buchbinderprediger in der Meinungsbildung von ungarischen und deutschsprachigen reformierten Gemeinden des 18. Jahrhunderts bezüglich der gedruckten Bücher* (Rola intraligatora kaznodziei w formowaniu opinii węgierskich i niemieckojęzycznych gmin reformowanych XVIII stulecia w oparciu o wydrukowane książki).

Rynek starodruków w XX wieku jako problem historiograficzny (*Le marché des livres antiques au XXe siècle comme problème historiographique: premières observations*) omawiał Edoardo Barbieri z Uniwersytetu Katolickiego w Mediolanie. Swoje rozważania oparł na przykładzie działalności Leo Samuela Olschkiego z Florencji, popularyzującego książki włoskie, oraz Giuseppe Martini de Lucques, księgarza działającego w USA, a następnie w Lugano w Szwajcarii. Jest on edytorem najlepszych katalogów starodruków wydawanych na przełomie XIX i XX wieku. Problemem, który rozważał referent,

omawiając działalność wymienionych księgarzy, było pytanie, czy handel starodrukami szkodzi dziedzictwu narodowemu, czy — wręcz przeciwnie — może stać się jego szansą. Z kolei Viliam Čičaj z Instytutu Historycznego Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie mówił o roli książki w okresie przemian systemu komunikacji społecznej w czasach nowożytnych (*Kniha v premenách novovekej komunikácie*). Prelegent zauważył, że narzędzia komunikacji rozwijały się z różną prędkością, jednak średniowiecze przyniosło podobny rozkwit technik komunikacji jak czasy nam współczesne. Podstawą było oczywiście wprowadzenie druku na dużą skalę, a co za tym idzie — także rozwinięcie produkcji książek, powstanie periodyków. Działania te pozwoliły zaś na zwiększenie liczby uczestników procesów komunikacji przede wszystkim z powodu zwiększającej się liczby drukowanych książek i związanej z tym zjawiskiem postępującej alfabetyzacji społeczeństw, co ostatecznie pozwoliło na powstanie komunikacji masowej. Szczególne znaczenie uzyskała prasa, przechodząc poważne zmiany formalne i funkcjonalne, między innymi przez proces recenzowania. Wprowadzono też nową wartość komunikacyjną — kalendarze i ulotki. Nowe formy komunikacji odmieniły, czasem w niezauważalny sposób, całe społeczeństwo nowożytne.

Pierwszą część sekcji drugiej — „Transformacje gatunku” — obradującej w piątek 24 października rozpoczął Vojtěch Balík z Instytutu Filozoficznego Akademii Nauk Czeskiej Republiki w Pradze, wygłaszając referat pod tytułem *Consultatio jako žánr dobové nábožensko-politické polemiky a Consultatio J. A. Komenského* (*Consultatio jako gatunek polemiki polityczno-religijnej a Consultatio Jana Amosa Komeńskiego*). Termin *consultatio* (konsultacja, porada, narada) w wieku XVI i XVII pojawiał się między innymi w tekstach medycznych oraz prawniczych, następnie także w publikowanych debatach publicznych, szczególnie polityczno-religijnych. W takiej formule zdecydował się przedstawić swoje dzieło Jan Amos Komeński.

Jaroslava Kašparova z Biblioteki Muzeum Narodowego w Pradze w wystąpieniu *Amadis de Gaula jako „manuel des courtisans” i učebnice jazyků* (*Amadis de Gaule jako „podręcznik dworzanina” i podręcznik do nauki języków*) zajęła się przemianą renesansowej popularnej powieści rycerskiej w podręcznik konwersacji i języków, jaka dokonała się w drugiej połowie XVI wieku. Omawiając zjawisko przemian gatunków literackich, prelegentka zauważyła związaną z nim transformację gustów czytelników europejskich i popularność *Thresors des Amadis* wśród odbiorców czeskich.

Z kolei Márie Kohútova z Instytutu Historycznego Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie wygłosiła referat na temat monografii *Purpura Pannonica sive vitae et res gestae S.R.E. Cardinalium* z 1715 roku, autorstwa Samuela Timona (1675–1736), jednego z przedstawicieli historiografii w dawnych Węgrzech (*Dielo Samuela Timona Purpura Pannonica*), przedstawiającej biografie kardynałów pochodzących z Węgier lub działających tam w okresie średniowiecza. Prelegentka wskazała na kolejnych pięć osiemnastowiecznych wydań dzieła, świadczących o jego popularności.

Z zaplanowanych w tej części wystąpień zabrakło referatu Jana Andrei Bernharda poświęconego Bibliom dziecięcym od XVI do XVIII stulecia (*Kinderbibeln vom 16. bis 18. Jahrhundert*).

Obrady drugiej części sekcji drugiej rozpoczął referat Richarda Šípka z Biblioteki Muzeum Narodowego w Pradze, który przedstawił drogi książek wrocławskich

duchownych we wczesnej epoce nowożytnej (*Cesty knih vratislavských duchovních v raném novověku*). Prelegent zauważył, że prywatne zbiory duchownych związanych z Wrocławiem, zarówno katolików, jak i protestantów, uznawane są wraz z bibliotekami lekarskimi i patrycjuszowskimi za najważniejsze zbiory biblioteczne wczesnej epoki nowożytnej, powstające na Dolnym Śląsku obok księgozbiorów szlachty. Nie zawsze zbiory te trafiały do biblioteki kapitulnej, w wielu przypadkach znajdując swoje miejsce w bibliotekach mieszczańskich lub szlacheckich. Obecnie, opierając się na istniejących proveniencjach, zbiory te można rozpoznać w praskiej Bibliotece Nostitzów i wrocławskiej Bibliotece Uniwersyteckiej. W wystąpieniu prelegent wymienił nazwiska dawnych właścicieli księgozbiorów — Johanna Hessego (1490–1547), Sebastiana Hartmanna z Königsheimu (1561–1621), Adama z Łądku (zm. 1600), Paula Alberta (1557–1600), Bernharda Edera (zm. 1619), Michaela Hiltpranda, Adama Scherera (1608–1665), Stanisława Rosata (zm. 1566), Nicolausa Troila (zm. 1640), Andreasa von Jerina (1541–1596), Stanisława Sauera (zm. 1535), Jacoba von Jerina, Karla Františka Neandera (1626–1693).

Krzysztof Walczak, reprezentujący Uniwersytet Wrocławski, mówił o przemianach polskich podręczników do nauczania historii w XIX wieku i ich miejscu w historii polskiej książki (*Proměna polských učebnic dějepisu v 19. století a jejich místo v historii polské knihy*), przedstawiając zarówno dzieje polskich podręczników do nauki historii różnych typów szkół na obszarach polskich w XIX wieku i ich znaczenie dla utrzymania polskości w czasie zaborów, jak i problemy edycji tych książek, z uwzględnieniem problematyki produkcji drukarskiej oraz recepcji podręcznika w szkole i domu.

Z kolei Beata Ricziova z Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie i Katarina Pekařova z Biblioteki Uniwersyteckiej w Bratysławie przedstawiły referat zatytułowany *Katechismus o zdravi a jeho stredoeurópske cesty* (Katechizm zdrowia i jego europejskie drogi). Podstawą rozważań było dzieło *Gesundheits-Katechismus zum Gebrauche in den Schulen und beim häuslichen Unterrichte* z 1794 roku, autorstwa lekarza Bernarda Christopha Fausta z Bückenburga, przetłumaczone także na inne języki habsburskiej monarchii, które znalazło szerszy oddźwięk w Europie. Na jego podstawie autorki dokonały przeglądu wiedzy zdrowotnej końca XVIII wieku oraz porównały zawartość oryginału z tłumaczeniem węgierskim Josefa Kissa z 1794 roku i słowackim Jura Ribaya z roku 1795, odnosząc się też do czeskiego przekładu Františka Jana Tomsy (1794) i tłumaczenia Karla Suchego (1795), przeznaczonego dla ludności morawskiej.

O nabytkach drukowanych książek liturgicznych biblioteki klasztoru w Rajhradzie mówiła Jindra Pavelková z Morawskiej Biblioteki Krajowej w Brnie (*Pronikání tištných liturgických knih do rajhradské klášterní knihovny* — Wpływ drukowanych ksiąg liturgicznych do rajhradzkiej biblioteki klasztornej). Księgozbiór ten (zachowany w klasztorze w liczbie 993 wol.) to w większości księgi liturgiczne. Znaczną ich część stanowią rękopisy średniowieczne i nowożytne, co wskazuje, że tradycja książek rękopiśmiennych w klasztorze rajhradzkim była żywa jeszcze w XVII wieku. Pośród omawianych przez autorkę dzieł drukowanych można znaleźć rozmaite wydania książek liturgicznych, których pojawienie się w Rajhradzie, według zapisków proveniencyjnych, datuje się jednak na czas po likwidacji klasztoru przez cesarza Józefa II.

Wystąpienia sekcji trzeciej (sobota, 25 października) pod hasłem „Transformacje poszczególnych dzieł” rozpoczęła Dana Stehliková z Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Masaryka w Brnie referatem *Opus apertum Křišťana z Prachatic* (*Opus apertum Krystiana z Prachac*), przypominając postać autora — wybitnego przedstawiciela ruchu reformacji, nauczyciela i przyjaciela Jana Husa — i omawiając jeden z nowo odnalezionych rękopisów wspomnianego dzieła. *Opus apertum* był pierwszym krytycznie wydanym zielnikiem pochodzenia czeskiego. Do dzisiaj zachowało się zaledwie pięć rękopisów (m.in. egzemplarz w Bibliotece Jagiellońskiej), w dwóch różniących się redakcjach. Prelegentka zajęła się jednym z odnalezionych rękopisów drugiej redakcji, wykazując, że dzieło to nadal pozostaje interesującym materiałem badawczym.

Kolejna prelegentka — Ewa Andrysiak z Uniwersytetu Łódzkiego — w referacie *Das Buch der slavischen Nationen im Alfons Parczewskis Leben und Arbeiten* (Książka narodów słowiańskich w życiu i pracy Alfonsa Parczewskiego) przybliżyła postać znanego naukowca, działacza społecznego i kulturalnego, w kontekście jego zainteresowań narodami słowiańskimi, z których przedstawicielami późniejszy rektor Uniwersytetu w Wilnie przez wiele lat swojej działalności utrzymywał kontakty. Szczególnie obchodził go los Łużyc, co widoczne było w wielu jego pracach autorskich oraz zawartości biblioteki, zachowanej we fragmentach do dzisiaj.

Natomiast Martin Bundi, referatem *Marcello Squarcialupi und seine länder-, sprach- sowie zeitübergreifende Schrift De fontium ac fluviorum origine ac fluctu (1585)* (Marcello Squarcialupi i jego ponadczasowe pismo *De fontium ac fluviorum origine ac fluctu*, 1585) przypomniał postać szesnastowiecznego Włocha, który w następstwie swojego niekonformistycznego myślenia szukał schronienia w szwajcarskiej Gryzonii, udając się stamtąd często na tereny wschodniej Europy, szczególnie do Polski i Siedmiogrodu. W Klużu w 1585 roku ujrzała światło dzienne jego znana książka pt. *De fontium ac fluviorum origine ac fluctu*.

Referat Marie Ryantovej z Instytutu Archiwistyki i Historycznych Nauk Pomocniczych Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Południowoczeskiego w Czeskich Budziejowicach (*Zahradničením ke slávě: zahradnické tisky exulanta Jiřího Holíka a jejich proměny* — Przez budowę ogrodów do sławy: druki ogrodnicze wychodźcy Jerzego Holika i ich zmiany) dotyczył książki o budowie ogrodów i sadów autorstwa Jerzego Holika. Przypomniany tym wystąpieniem czeski uchodźca, wcześniej zakonnik dominikański, w 1666 roku uciekł do Żytawy, stając się protestantem, z zamiarem pracy kaznodziej-skiej w tym mieście. Plan ten jednak nie powiódł się, zatem Holik po ukończeniu studiów w Wittenberdze został kaznodzieją czeskiej gminy wychodźczej w Barby i Wespen niedaleko Magdeburga. W dorobku autorskim miał również kilka antykatolickich książek. Jego powołaniem okazało się jednak ogrodnictwo i w roku 1684 Holik opublikował pracę *Der vereinigte in- und ausländische Gartenbau* (Budowa ogrodów w kraju i za granicą), którą do roku 1772 pod zmienionymi tytułami wydał jeszcze około 20 razy (w tym czasie zmieniła się także forma tych książek).

Drugą część sekcji trzeciej rozpoczęła Eva Frimmová z Instytutu Historii Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie, opowiadając w wystąpieniu pt. *Peter Révai a jeho historické dielo o uhorskej kráľovskej korune* (Peter Revai i jego dzieło historyczne o koronie

królewskiej dawnych Węgier) o pracy tegoż autora z początku XVII wieku, poświęconej koronie królewskiej Węgier (*De sacrae coronae Regni Hungariae ortu... fortuna brevis commentarius*, 1613). Referentka przedstawiła okoliczności powstania dzieła, omówiła jego zawartość, kolejne wydania i tłumaczenia w dawnych Węgrzech i za granicą oraz stan zachowanych egzemplarzy.

Z kolei tematem wystąpienia Evy Augustinovej, reprezentującej Słowacką Bibliotekę Narodową w Martinie, była jedna z najczęściej wydawanych na Słowacji książek *Cithara sanctorum*, służąca potrzebom duchowym społeczności ewangelickiej. Referat pt. *Najvydávanejšia slovacikálna kniha a jej premeny s ohľadom na vydavateľské prostredie* (Najczęściej publikowana książka o słowackich atrybutach i jej zmiany w związku z otoczeniem wydawniczym) przypomina to, wydane w ponad 215 edycjach dzieło. Przy tej okazji prelegentka przypominała problemy związane z wydaniem, prowadzące czasami do konfliktów między wydawcami.

Jitka Radimská z Instytutu Romanistyki Uniwersytetu Południowoczeskiego w Czechach Budziejowicach) w wystąpieniu *L'histoire d'un livre. À propos des éditions du roman épistolaire de Mme de Graffigny Lettres d'une Péruvienne* (Historia pewnej książki. Przyczynek do wydań powieści *Listy Peruwianki* Pani de Graffigny) przypominała jeden z siedemnastowiecznych bestsellerów, powieść epistolarną wydaną po raz pierwszy anonimowo w 1747 roku i dwa lata później pod nazwiskiem autorki. *Listy Peruwianki* zostały entuzjastycznie przyjęte przez czytelników, samą zaś książkę w kolejnych dziesięcioleciach wielokrotnie wznawiano i tłumaczono na inne języki. Wzbudziła zainteresowanie krytyki i była przedmiotem wielu debat, znajdując także swoje miejsce w księgozbiorach czeskich i morawskich arystokratów mówiących po francusku.

Przechowywane w archiwach Děčína w północnych Czechach rękopisy hrabiego Charles'a Josepha de Clary-Aldringen (dzienniki, korespondencja, próby powieściowe, wiersze i szkice) stały się tematem wystąpienia Matthieu Magne, doktoranta Uniwersytetu w Nicei — Sophia Antipolis pt. *De la vie à l'œuvre: les inédits cachés du comte Charles-Joseph de Clary-Aldringen (1777–1831)* (Od życia do dzieła: niepublikowane dzieła hrabiego Charles'a Josepha de Clary-Aldringen (1777–1831)).

Obrady czwartej sekcji — „Przemiany księgozbiorów” — rozpoczął referat Marty Hradilovej z Instytutu Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej w Pradze *Knihovna kláštera klarisek v Českém Krumlově* (Biblioteka klasztoru Klarisek w Czeskim Krumlowie). Klasztor jako jeden z wielu został zamknięty podczas kasaty domów zakonnych roku 1782, przeprowadzonej przez cesarza Józefa II, jednak zawartość jego biblioteki można zrekonstruować dzięki zachowanemu w Archiwum Biblioteki Narodowej spisowi księgozbioru, co wnosi także wiele interesujących informacji do dziejów samego klasztoru. Pośród odnotowanych rękopisów uwagę zwracają przede wszystkim nowo zidentyfikowane rękopisy czeskie z XV i początku XVI wieku, ściśle związane z historią klasztoru. Omawiany inwentarz stanowi kolejną inspirację do badań nad kulturą książki w Czeskim Krumlowie.

Kolejna prelegentka, Renáta Modráková z Biblioteki Narodowej Republiki Czeskiej w Pradze, w wystąpieniu *Knihy v soukromém vlastnictví benediktinek kláštera svatého Jiří na Pražském hradě* (Rękopisy z klasztoru Benedyktynek św. Jerzego na praskim

zamku w posiadaniu prywatnym) przypomniła, że reguła św. Benedykta zabraniała posiadania jakiegokolwiek własności, także książek i przyborów do pisania. Ten punkt reguły był jednak łamany w średniowiecznych klasztorach benedyktyńskich, czego dowody przynosi przypadek klasztoru św. Jerzego na praskim zamku. Ślady tego proceduru odnalazła autorka w rękopisach tego domu zakonnego, przechowywanych dzisiaj w praskiej Bibliotece Narodowej, albowiem dopiero po śmierci zakonnic kodeksy wnoszone przez nie jako „posag” przejmowane były przez bibliotekę klasztorną.

Interesujące badania dotyczące związków między klasztorami i zarządzanymi przez nie probostwami przedstawił Jindřich Špinar z Państwowej Biblioteki Naukowej w Czechach Budziejowicach (oddział w klasztorze Złota Korona) w wystąpieniu pt. *Církevní knihovna řádová či světská? Vliv řádové inkorporace na povahu farní knihovny v poutním místě Kájov* (Biblioteka kościelna — czy należy do zakonu czy do świata? Wpływ inkorporowania do zakonu na charakter biblioteki kolegiackiej w pątnicznym mieście Kajów).

Tematem zainteresowania autora referatu jest znana z tradycji pątnicznych miejscowość Kajów (położona w pobliżu Czeskiego Krumłowa), której losy do roku 1781 związane były z klasztorem Cystersów, znajdującym się w niezbyt odległej od Kajowa miejscowości Złota Korona. Kościół w Kajowie podporządkowany został klasztorowi w 1400 roku, a w 17. stuleciu — zajęty przez braci zakonnych z klasztoru Złota Korona. Zachowany bogaty księgozbiór zakonników cysterskich z klasztoru w Złotej Koronie pozwala na rekonstrukcję dróg książek między klasztorem a zarządzanymi przezeń probostwami, pośród których pozycję najważniejszą zajmuje Kajów. Potwierdza to książka mnicha cysterskiego Dominika Lebitcha funkcjonującego w Kajowie w trzeciej ćwierci wieku XVIII, który przez katalog książek z probostwa z roku 1805 umożliwił zaznajomienie się z zawartością biblioteki i wyjaśnił jej związek z macierzystym klasztorem.

W sekcji tej zabrakło wystąpienia Kláry Komorovej (Słowacka Biblioteka Narodowa w Martinie) na temat *Putovanie kníh 16. storočia od vydávateľ'ov k františkánskym rádovým knižniciam* (Drogi książek z 16. stulecia od wydawców do bibliotek klasztorów franciszkańskich).

Poza programem konferencji dr Petr Mašek z Biblioteki Muzeum Narodowego w Pradze przedstawił realizowany przez tę bibliotekę projekt rejestracji druków z wieku XVI, znajdujących się w bibliotekach zamkowych (pałacowych). Projekt ten (pracuje przy nim około 15 osób) przewiduje uruchomienie bazy danych opracowanych egzemplarzy (właściciele książek, proveniencje) oraz wersję drukowaną zgromadzonych opisów, obejmującą od 4 do 5 tysięcy egzemplarzy starodruków, a także ilustracje, między innymi ukazujące interesujące kolofony i najciekawsze egzemplarze, np. ręcznie malowane.

Drugą część sekcji czwartej rozpoczęła Lucie Heilandová z Morawskiej Biblioteki Krajowej w Brnie. Tematem jej wystąpienia był *Matyáš František Chorinský z Ledské a knihy z jeho vlastnictví nacházející se v rajhradské klášterní knihovně* (Mateusz Franciszek Choryński z Ledskiej i książki z jego proveniencją w bibliotece klasztornej w Rajhradzie). W zasobie dawnej biblioteki klasztornej znajduje się około 70 książek należących niegdyś do biskupa Brna M.F. Choryńskiego z Ledskiej (1720–1786). Druki

te opatrzone są rękopiśmiennym ekslibrisem, większość z nich ma także identyczne oprawy, część również ekslibris klasztoru karmelitów Kostelni Vydři. Biskup M. Choryński był właścicielem dużej biblioteki, w której oprócz literatury teologicznej można znaleźć dzieła naukowe, prawnicze oraz literaturę klasyczną. Do dziś w Archiwum Diecezjalnym diecezji brneńskiej zachowały się inwentarze biblioteki M.F. Choryńskiego, wykazujące około 700 książek.

Z kolei Luca Rivali z Włoskiego Instytutu Studiów Historycznych w Neapolu w referacie *Pèlerinage des hommes, pègrinations de livres. La formation de la bibliothèque de la Custodie de Terre Sainte à Jérusalem* (Pielgrzymka ludzi, wędrówka książek. Utworzenie biblioteki w Kustodii Ziemi Świętej w Jerozolimie) przedstawił historię biblioteki Kustodii Ziemi Świętej w Jerozolimie, omawiając ją na podstawie znaków własnościowych i notatek występujących na księgach z XV i XVI wieku.

W tej sekcji zabrakło referatu Olgi Fejtovej (Archiwum Główne Pragi) i Jiřego Peřka (Wydział Studiów Humanistycznych Uniwersytetu Karola) zatytułowanego „... a obzvláště jedna truhla kněh právních”. *Právníká literatura v měšt'anských knihovnách raného novověku v Čechach* („... i szczególnie paczkę książek prawniczych”. Literatura prawnicza w mieszczańskich bibliotekach doby nowożytnej w Czechach), a dotyczącego lektur prawniczych w mieszczańskim środowisku czeskich miast doby nowożytnej i prawniczych bibliotek fachowych. Nie wygłoszono także referatu Isabelle de Conihout *Livres et Manuscits Christie's Paris. La bibliothèque d'un amateur de romans de chevalerie français (vers 1570) découverte dans les collections des bibliothèques de Bohême* (Biblioteka miłośnika francuskich powieści rycerskich (ok. 1570) — odkrycie w zasobach czeskich bibliotek), lecz jego założenia zostały pokrótce przedstawione przez moderatorkę sekcji, Jaroslavę Kašparovą.

Wszystkie części konferencji kończyły się żywą dyskusją, uzupełniającą poruszane zagadnienia i pozwalającą autorom na uzupełnienie ich wypowiedzi.

Przegląd tematów prezentowanych referatów wskazuje, że myślą przewodnią konferencji była szeroko pojęta problematyka rękopisów i starodruków znajdujących się w bibliotekach czeskich i słowackich lub mających związek z historią i tradycją czeską, przechowywanych poza dzisiejszymi granicami Czech. Krumlowskie spotkanie pozwoliło nie tylko na przybliżenie obrazu stanu badań kultury książki czeskiej, lecz także na orientację w wynikach najnowszych badań wielu interesujących pracowników tej dziedziny nauki. Na uwagę zasługuje wysoki poziom wystąpień, a także znakomita organizacja konferencji i gościnność jej gospodarzy, którzy umożliwili, poza oficjalnym programem naukowym, obejrzenie biblioteki zamkowej w Czeskim Krumlowie i pięknej biblioteki klasztoru Cystersów w Wyższym Brodzie. Trzydniową konferencję zakończono wycieczką do Kajova i Złotej Korony, gdzie w zabudowaniach dawnego klasztoru Cystersów mieści się dziś Oddział Zbiorów Historycznych Południowoczeskiej Biblioteki Naukowej w Czeskich Budziejowicach, w którym uczestnicy konferencji obejrzeli wybrane dzieła z biblioteki klasztornej.

Krzysztof Walczak